

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jana Kubelková

RASISTICKÉ ZÁKONODÁRSTVÍ NACISTICKÉHO NĚMECKA

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Radim Seltenreich

Katedra právních dějin

Datum vypracování práce: 1. 10. 2008

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci
vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní
uvedených.”

Obsah

Úvod	4
1. Nacistická ideologie	5
1.1 Základní pojmy	5
1.2 Prameny rasistických teorií	6
1.3 Vůdcovský princip	9
2. Vývoj Situace po první světové válce	11
2.1 Nacionálněsocialistická německá dělnická strana	12
2.2 Převzetí moci	14
2.3 Židé v nacistickém Německu	19
3. Významné právní předpisy	25
3.1 Norimberské zákony	25
3.2 Zákony proti dědičnému zatížení	31
4. Křišťálová noc	36
5. Konference ve Wansee	42
6. Závěr	49
7. Seznam použité literatury a pramenů	52
8. Resumé	56

Úvod

Téma mojí diplomové práce je rasistické zákonodárství nacistického Německa. Toto téma jsem zvolila, protože si myslím, že je třeba si připomínat i stinné stránky právních dějin, abychom se z historie poučili a předešlé chyby neopakovali.

Diplomovou práci jsem rozdělila do osmi základních kapitol. V první kapitole vymezuji základní pojmy rasismus a antisemitismus, rasové teorie a vůdcovský princip, neboť tvořily integrální součást nacistické ideologie.

Druhá kapitola obsahuje nástin politické a ekonomické situace v poválečném Německu, postupný vzestup Nacionálně-socialistické německé dělnické strany v čele s Adolfem Hitlerem, převzetí moci nacisty a první fázi protižidovských opatření.

Třetí kapitola se věnuje nejvýznamnějším rasistickým zákonům, tedy tzv. norimberským zákonům, a dvěma zákonům, jež se týkaly dědičného zatížení.

V dalších kapitolách jsem se zabývala dvěma důležitými mezníky protižidovské politiky Německa. Prvním je celonárodní pogrom z 9. a 10. listopadu 1938, tzv. křišťálová noc, kterou bych označila za předeheru holocaustu. Druhý mezník představuje porada na téma „konečné řešení evropské židovské otázky“ známá jako konference ve Wannsee.

Následuje závěrečné shrnutí, seznam použité literatury a resumé v německém jazyce.¹

¹ S přihlédnutím k historickým okolnostem v celé práci uvádím označení Žid s velkým začátečním písmenem.

1. Nacistická ideologie

Ideologie německého národního socialismu byla založena na představě o nadřazenosti německé árijské rasy nad ostatními národy. Nacisté čerpali z tradice evropského rasismu, moderního antisemitismu a z pseudovědeckých teorií o potřebě udržování čistoty rasy a o pokroku skrze konflikt mezi vyšší a nižší rasou, řešený podrobením či likvidací nižší rasy.

Nacistická ideologie kreslila svět jako boj o nadvládu mezi Němci (dobro) a Židy (zlo). Hitler osobně dělil rasy na tři kategorie. První byli árijci neboli „nadřazená rasa pánů“ a „zakladatelů kultury“, která má zásluhu doslova na všech uměleckých, literárních, hudebních, filozofických a politických dílech a učeních. Pak byla rasa nositelů kultury, tj. národů, které jsou schopny využít ideje a vynálezy německého lidu, ale samy nejsou schopny žádné tvořivé činnosti. Na nejnižším stupni pak byli Židé, které Hitler nazýval jednoduše ničiteli kultury, vedoucími nikdy nekončící boj proti skvělým a tvořivým árijcům. V Hitlerově světonázoru tak dominovala idea konfliktu dobra a zla, promítnutá do rasového boje mezi Němci a Židy. Tento konflikt mohl skončit jen světovou nadvládou árijců nebo definitivním vítězstvím Židů.²

1.1 Základní pojmy

Na začátku své práce, bych se zmínila o některých pojmech, které s tématem úzce souvisí.

Rasismus je nevědecká teorie o existenci vyšších a nižších ras. Rasistické názory vycházejí z představy, že

² Heywood, A. Politické ideologie. Praha: Victoria publishing, 1994. Str. 177.

kulturní a psychický charakter jednotlivých národů a národností se odvíjí od jejich biologických a etnických základů, tedy od rasového původu. Ačkoliv neexistují antropologické důkazy o biologické nerovnosti ras, nelze popřít odlišné fyzické dispozice. Rasismus je postaven na předsudku a v podstatě jde o iracionální postoj, který se většinou obrací proti izolované menšině s výraznějšími odlišovacími znaky. Masový rasismus bývá výrazem dlouhodobého sociálního napětí uvnitř většiny, které není řešeno a vede k vyhledávání univerzálního viníka.³

Tyto nevědecké principy o „vyšší árijské rase“ a nižších rasách ostatních se v nacistickém Německu uplatňovaly vůči Židům, Romům a slovanským národům. Nejničivějším důsledkem rasistického režimu bylo vyvraždění přes šest miliónů Židů v období druhé světové války, tzv. holocaust.

Antisemitismus, tedy rasismus namířený vůči Židům, existuje více než dva tisíce let, ale dalo by se říci, že svého vrcholu dosáhl v nacistickém Německu. Zde poprvé byly rasistické principy plně začleněny do zákonů prosazovaných státem a staly se ústředním zájmem státní politiky.⁴

Nacisté uváděli jako motiv nenávisti k Židům vědecky nepřijatelný pojem „rasové čistoty“. Germánská rasa však neexistuje, neboť Německo, stejně jako ostatní země, bylo během staletí několikrát obětí nejrůznějších etnických invazí. Nehledě na to, že ve skutečnosti by „čistá rasa“ geneticky degenerovala.⁵

1.2 Prameny rasistických teorií

Za jednoho z intelektuálních předchůdců rasových teorií německých nacistů se považuje francouzský filozof, diplomat a

³ Adamová, K.; Křížkovský, L. a kol. Politologický slovník. Praha: C.H.Beck, 2001. Str. 218-219.

⁴ Fredrickson, G. M. Rasismus. Stručná historie. Praha: Jiří Buchal – BB/Art, 2003. Str. 82.

⁵ Messadié, Gerald. Obecné dějiny antisemitismu. Praha: Práh, 2000. Str. 7.

spisovatel Arthur de Gobineau. Je autorem čtyřsvazkové Eseje o nerovnosti ras lidských. Ačkoliv dílo vyšlo v polovině 19. století ve Francii, jeho názory na čistotu rasy a na dominantní úlohu árijské rasy ve vývoji lidstva našly ohlas až mnohem později v německém prostředí, kde nacisté z jeho díla vyvodili nadřazenost německví.

„Roku 1932 miliony lidí se rozněcovaly vskutku již myšlenkami Arthura de Gobineau jako poznanou pravdou, přijímaly je za světový názor, jejich vůdcové tvořili z nich politické akční programy a chystali je za státní ideologie. A záhy měl se stín zapadlého filosofa temně rozestřít nad vší Evropou, státy dávat se na výboj nebo být sráženy na kolena jménem jeho idejí, jedny národy chvět se nedočkavou pýchou, druhé trpět strašnými křivdami. A všechny, tyto i ony, stejně nejasně chápat myšlenky, jež se staly lidským osudem, ještě nejasněji pak vidět do jejich důvodů, a tedy i pravdivosti, na nichž jediných se zakládá mravní oprávněnost a schopnost trvale působit na dějiny lidské...“⁶

Gobineau rozlišuje tři typy ras - černou, bílou a žlutou, které si nejsou rovny duševně ani tělesně. Nejniže stojí rasa černá, má omezené rozumové schopnosti, silně vyvinuté smysly, nestálost nálad a citu. Žlutá rasa se vyznačuje nedostatkem fyzické síly, sklonem k apatii, vyžívá se v hmotné rozkoši a pohodlí, dává přednost užitečným věcem a uctívá řád jako záruku klidu a míru. Žlutou rasu nazývá Gobineau rasou maloměšťáků. Bílá rasa vyniká velkou energií a inteligencí, láskou k životu, ke svobodě a smyslem pro čest. Žádná civilizace by bez přispění bílé rasy neexistovala. Árijská rasa má mezi bílými postavení šlechty a nejdéle si uchovala svoji čistotu. Rasy nejsou rovnocenné, míšením se zušlechťují rasy nižší, ale kazí rasa hrdinů, což již nikdy nelze napravit.⁷

⁶ Černý, Václav. Rasismus, jeho základy a vývoj. Olomouc: Votobia, 1995, Str. 8.

⁷ Tamtéž. Str. 19-26.

Pozdější rasistické teorie čerpají z učení Artura de Gobineau. Shodují se v názoru na dějinnou funkci rasy, jakožto jediné síly vytvářející společnosti a civilizace, v názoru na stálost a neproměnnost vrozených rasových vlastností, v názoru o nerovnocennosti ras a katastrofálním účinku jejich míšení. Avšak oproti rasistickým teoriím Gobineau tvrdí, že rasové smíšení je dějinnou událostí již hotovou, že neexistují čisté rasy a svět míří k nerozlišené, jednotvárné jednotě. Podle Gobineaua jsme se sice nezrodili z opic, ale zato k nim směřujeme.⁸

Mezi významné osobnosti, které ovlivnily nacistickou ideologii, patřil i britský přírodovědec Charles Darwin. Darwinova bádání se v první řadě týkala světa zvířat. Jeho základní myšlenka byla ta, že různé zvířecí druhy vznikají přirozeným výběrem. Zvířata se přizpůsobují v té době existujícím životním podmínkám a na základě přirozeného výběru zbývají ta nejsilnější, ta nejlepší a nejschopnější k přežití, tímto způsobem se tvoří druhy.⁹

Přírodovědecké Darwinovi teorie vztáhli sociální darwinisté na výklad společenských jevů a procesů. Sociální darwinismus současně s tvrzením o nevyhnutelnosti biologického boje v lidském životě naznačoval, že árijci nemusí degeneraci podlehnout, ale mohou překonat nebezpečí úpadku udržováním rasové čistoty. Tato nepokrytá výzva k nelítostnému boji mezi rasami a k eugenické reformě padla na přelomu 19. a 20. století v Německu na úrodnou půdu.¹⁰

Nacistická teorie vychází z přesvědčení, že mísí-li se krev téže nebo příbuzné rasy, rodí se lidé tělesně i duševně vyrovnaní a tato harmonie je zdrojem síly a zdatnosti, avšak smíšeným původem vznikají povahy neucelené, méněcenné,

⁸ Černý, Václav. Rasismus, jeho základy a vývoj. Olomouc: Votobia, 1995. Str. 48-49.

⁹ Röder, Thomas.; Kubillus, Volker. Muži za Hitlerem. Architekti hrůzy. Olomouc: Votobia, 2000. Str. 29.

¹⁰ Goodrick-Clarke, Nicholas. Okultní kořeny nacismu. Praha: Votobia, 1998. Str. 25-26.

ačkoliv i u nich se občas vyvine některá schopnost zvýšenou měrou.¹¹

Každé křížení dvou rozdílně postavených bytostí produkuje prostředek mezi rozdílnou úrovní jeho rodičů. Potomek bude stát výše než jeho rasově nižší polovina rodičovského páru, avšak nebude tak vysoko jako jeho vyšší polovina. Následně podlehne v boji proti této vyšší polovině. Takové páření však naprosto neodpovídá vůli přírody ohledně vyšší kultivace života vůbec. Předpoklady k tomu nespočívají v křížení vyššího s nižším, nýbrž v naprostém vítězství toho prvního. Silnější je určen k panování a neměl by splývat se slabším, aby nemusel obětovat svou vlastní velikost. Neboť pakliže by tento zákon nevládl, nebyl by myslitelný žádný vyšší vývoj všech organických živočichů.

Následkem tohoto v přírodě všeobecně platného instinktu rasové čistoty je nejenom jasné vymezení jednotlivých ras navenek, nýbrž i vyrovnanost jejich vlastního existenčního druhu. Liška je pořád jenom liška, husa je husou, tygr tygrem. Rozdíl mezi jednotlivými exempláři může být nanejvýš v různé míře jejich síly, chytrosti, výdrže, hbitosti, atd. Nikdy však nenajdete lišku, která by snad svým vnitřním smýšlením mohla dostat nějaké humánní záchvaty oproti huse, stejně jako neexistuje kočka, která by měla nějaký přátelský vztah k myši.¹²

1.3 Vůdcovský princip

Vůdcovský princip (Führerprinzip) patřil k jádru nacistické ideologie. Adolf Hitler ho zavedl nejprve v NSDAP a od roku 1933 jej vnutil všem společenským sférám. Tento princip nebyl založen na formálním základu, což umožňovalo

¹¹ Mandl, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Str. 37.

¹² Hitler, Adolf. Můj boj. Otakar II., 2000. Str. 206-207.

snadnější prosazení uvnitř strany i státu. Byl chápán spíše jako osobní vztah založený na věrnosti a poslušnosti. V osobě vůdce byl reprezentován celý německý národ. Vůdce disponoval neomezenou mocí právně i ve skutečnosti. Vůdcovský princip nebyl jen státoprávní zásadou, ale měl se stát i životním principem německého národa. Vůdcovský princip byl prohlášen za protipól nefungujícího parlamentního systému výmarské republiky. Představa silného Vůdce, který opět sjednotí národ a vyvede zemi z hospodářské nouze, silně zapůsobila na lidové masy a dala tak vzniknout vůdcovskému kultu. Nacistická propaganda z Hitlera pak učinila největšího vojevůdce všech dob, zvětšovala jeho slova do všudypřítomných sloganů a prezentovala jeho knihu „Mein Kampf“ jako bibli všech Němců.¹³

Vůdce se nemusel nikomu ze svého jednání zodpovídat, nebyl omezen žádnými právními normami. On sám byl jediný zdroj práva. Výmarská ústava nebyla za třetí říše nikdy formálně zrušena, ovšem nejpozději od roku 1934 platila jako základ veškerého chodu státu už jen vůdcova vůle. Podle názoru některých odborníků zabývajících se státním právem bylo tímto základem dokonce pouhé vůdcovo přání. Jeho vůle je totiž pravou vůlí lidu, i když se v jednotlivých otázkách skutečná vůle lidu od jeho vůle mnohdy značně odchyľuje. Vůdcovu vůli bylo tudíž nutno hledat nejen ve vůdcovských příkazech a výnosech, ale i v projevech, neformálních proklamacích, ba i v pouhých rozhovorech. Právě s takovouto technikou vlády souvisí skutečnost, že dokonce i pro rozhodnutí nejvyšší závažnosti, jakým bylo konečné řešení, často chybějí Hitlerovy písemné rozkazy anebo existují jen ve formě kratičkého dopisu.¹⁴

¹³ Tauchen, Jaromír. Prosazení vůdcovského principu ve státním aparátu Třetí říše. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, vol.15, 2, ISSN 1210-9126, 2007. Str. 159-164.

¹⁴ Bedürftig, Friedemann. Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933 – 1945. Praha: Prostor, 2004. Str. 548.

2. Vývoj Situace po první světové válce

Německo prohrálo I. světovou válku, ztratilo všechny kolonie, na nějaký čas i Porúří a jiná území. K tomu jim vítězné mocnosti stanovily nepřiměřeně tvrdé válečné reparace. Německo mělo zaplatit během 42 let celkem 226 miliard marek ve zlatě. Tato nepředstavitelná suma prosazená Francií a Belgií zcela převyšovala možnosti již tak zdecimované ekonomiky. Poté, co Německo odmítlo přijmout tyto podmínky, obsadila spojenecká vojska v březnu 1921 velkou část Porúří a zřídila mezi obsazeným územím a zbylým Německem celní hranici, která ztížila toky zboží a zhoršila zásobování obyvatelstva. Když v Německu stále pokračovaly vlny protestů, snížila reparační komise celkovou sumu válečných náhrad na 132 miliard marek ve zlatě, splatných během třiceti let. Německo však přes veškerou snahu nezaplatilo první požadovanou splátku, a tak obsadila francouzská a belgická vojska v lednu 1923 Porúří a oblast levého břehu Rýna. K tomu se neustále zvyšovala nezaměstnanost a inflace už nabývala bizarní formy. Zatímco v červenci 1914 byl kurz amerického dolaru 4,2 marky v listopadu 1923 stál jeden dolar 4,2 miliardy marek. Mzda byla vyplácena týdně nebo i denně a zaměstnanci si pro ni chodili s kufry či s prádelními koši, aby mohli pobrat hromady bezcenných peněz.

První světová válka a její důsledky byly pro Němce ničivou a demoralizující zkušeností. Skutečnost, že Německo souhlasilo s ponižujícími i oslabujícími mírovými podmínkami, přestože nebylo obsazeno a dobyto, představovala pro militaristy a nacionalisty velice hořkou pilulku. Legitimita tzv. výmarské republiky byla zpochybněna od jejího samotného založení. V této době, kdy se z nejistoty a hanby stala

panika a zoufalství, se jako odpověď na krizi vynořila nacistická strana.¹⁵

2.1 Nacionálněsocialistická německá dělnická strana

Adolf Hitler vstoupil v září 1919 do nacionálně a antisemitisticky orientované Německé dělnické strany (Deutsche Arbeiterpartei). Získal si pozornost zejména pro svůj řečnický talent. Ve svých projevech, které byly pronášeny slavnostně a s hlubokou vážností, apeloval na národní hrdost a víru ve vlastní sílu. V každém proslovu však nezapomněl zmínit neustále omílané výzvy k boji proti nepřátelům národa a proti parazitům. Nešlo o to, co říkal, ale jak. Četná svědectví dokládají, že z něj přitom vyzařovalo cosi sugestivního i úderného – obyčejný, prostý muž doposud mladistvého zjevu, většinou pobledlý, s tmavým pramenem vlasů spadajícím do čela, se vzrušeně napjatým výrazem a hlavou vysoko vztyčenou, vyrážel rytmicky kupředu svou pravou paží s napřaženým ukazovákem, čímž podtrhával ostré slovní výpady, které vzápětí střídal široce rozmáchlými gesty provázenými zvučným hlasem, kterým misionářsky zvěstovával své vize budoucnosti.¹⁶

Stranický program, sepsaný Hitlerem a zakladatelem strany Antonem Drexlerem, byl vyhlášen 24. února 1920. Požadoval sjednocení všech Němců a vznik Velkého Německa, zrušení mírových smluv z Versailles a St. Germain, restituci válečných zisků, eliminaci vlivu ne-Němců na domácí tisk. Ve čtvrtém bodě programu stálo, že státním občanem může být pouze soukmenovec (Volksgenosse). Soukmenovcem byl pouze ten, kdo byl německé krve, bez ohledu na vyznání. Žádný Žid nemohl proto být soukmenovcem. Následoval další bod, který stanovil,

¹⁵ Fredrickson, George, M. Rasismus. Stručná historie. Praha: Jirí Buchal – BB/Art, 2007. Str. 93.

¹⁶ Broszat, Martin. Uchopení moci. Vzestup NSDAP a zničení Výmarské republiky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. Str. 17-18.

že kdo nebyl státním občanem, mohl žít v Německu pouze jako host a musel podléhat cizineckým zákonům. Dále program požadoval, aby se na rozhodování o řízení státu a jeho zákonech mohli podílet pouze státní občané a pouze státní občané mohli zastávat jakékoliv veřejné úřady. Program prosazoval, aby stát v první řadě zajistil možnosti výdělků a životní perspektivy státních občanů. Pokud by nebylo možné uživit všechny příslušníky státu, bylo by nutno vykázat z říše příslušníky cizích národů (ty, kteří nejsou státními občany). Chtěli zabránit další imigraci ne-Němců a přinutit opustit říši ty, kteří se přistěhovali do Německa po 2. srpnu 1914. Program odmítal římské právo sloužící materialistickému světovému názoru a chtěl ho nahradit německým obecným právem. Vyzýval k boji proti židovsko-materialistickému duchu a obecný zájem nadřazoval zájmu jednotlivce. Program zakončilo prohlášení vůdců strany, kteří slíbili, že budou bezohledně postupovat s cílem realizace předešlých bodů, a to v případě nutnosti i s nasazením vlastních životů.¹⁷

V únoru 1920 se strana přejmenovala na Nacionálněsocialistickou německou dělnickou stranu (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, NSDAP). Hitler měl zprvu na starost stranickou propagandu, ale už v roce 1921 se stal politickým, intelektuálním a ideologickým vůdcem strany.

Na podzim 1923 se Hitler pokusil převzít moc v Bavorsku. Došlo k tzv. „pivnímu puči“. 8. listopadu obklíčili příslušníci Bojových svazků podléhajících Hitlerovi Měšťanský pivovar v Mnichově, kde se konala veřejná schůze separatisticky orientovaných politiků v čele s generálním komisařem Gustavem von Kahrem, velitelem Reichswehru generálem von Lossowem a velitelem bavorské zemské policie plukovníkem Seißerem, kteří před Hitlerovým pučem disponovali

¹⁷ Hofer, Walter. Der Nationalsozialismus Dokumente 1933-1945. Frankfurt am Main: Fischer, 1957. Str. 28-31.

skutečnou mocí ve státě i v Bavorsku. Hitler se pokusil nejprve sliby, lichotkami a nakonec hrozbami získat triumvirát na svou stranu. Jejich spojení však bylo jen na oko. Také většina pokusů o obsazení strategických budov skončila neúspěšně. I přes to ještě zůstal zfanatizovaný dav, se kterým Hitler vyrazil o den později. 9. listopadu do mnichovských ulic. Pochod skončil přestřelkou s policisty, při které zemřelo čtrnáct¹⁸ pučistů a tři policisté.

Kvůli účasti na puči zatkla bavorská policie celkem 216 osob. NSDAP byla rozpuštěna. Po několika měsících předběžného vyšetřování byl 26. února 1924 zahájen takzvaný Hitlerův proces - tedy líčení proti hlavním obžalovaným. Jednání se těšilo velké pozornosti domácí i zahraniční veřejnosti. V dubnu téhož roku byl Hitler odsouzen za velezradu k pěti letům pevnostního žaláře. Ale již po několika měsících byl z vězení v pevnosti Landsberg na podmínku předčasně propuštěn.¹⁹

2.2 Převzetí moci

Ačkoliv byla NSDAP nejradikálnější politickou stranou, jaká se kdy v evropské historii chopila vlády, došlo k tomu parlamentní cestou.

V roce 1925 byla NSDAP znovu založena a nacisté se začali prosazovat v říšských a zemských volbách. Díky úspěchu v roce 1930 při volbách do Říšského sněmu se NSDAP stala druhou nejsilnější politickou stranou Německa. Sílící hospodářská krize a rostoucí nezaměstnanost zvýšily oblibu strany, jejíž program směřoval proti výmarské republice, bolševismu, okolnímu světu a Židům. Mnoho Němců vidělo

¹⁸ Celkem bylo z Hitlerových lidí obětí puče šestnáct. Všichni byli roku 1933 slavnostně pohřbeni v kamenných sarkofázích ve Dvoraně vojevůdců a každý rok během trvání třetí říše se 9. listopadu konal velký vzpomínkový obřad.

¹⁹ Broszat, Martin. Uchopení moci. Vzestup NSDAP a zničení Výmarské republiky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. Str. 29-38.

v nacistech jedinou politickou sílu, která se zdála schopná obnovit v zemi pořádek a společenský smír, porazit domácí nepřátele a obnovit velmocenský statut Německa v zahraničí. Ve volbách v roce 1932 již byla NSDAP nejsilnější německou politickou stranou a počátkem roku 1933 požádal prezident Paul von Hindenburg Hitlera, aby se stal kancléřem a sestavil vládu. Jakmile Hitler převzal úřad říšského kancléře, vyhlásil na 5. března 1933 poslední německé volby. Komunistická strana byla postavena mimo zákon a opozice vystavena silnému zastrašování.²⁰

Pár týdnů poté 27. února došlo k požáru budovy Říšského sněmu. Krátce po vypuknutí požáru zadrželi na místě činu mladého Holanďana Marinuse van der Lubbeho, nicméně se přepokládalo, že on sám požár založit nemohl. Požár byl nacisty označen za znamení blížící se rudé revoluce, celá kauza byla zpolitizována a nacisté obvinili ze založení požáru komunisty. Vlna zatýkání postihla především komunistické funkcionáře a poslance Říšského sněmu. Obžalovaní komunisté Torgler, Dimitroff, Popoff a Taneff byli však soudem pro nedostatek důkazů osvobozeni. Obžalovaný van der Lubbe byl odsouzen za velezradu a žhářství k trestu smrti a ztrátě občanských práv. Rozsudek z 23. prosince 1933 byl tehdy založen výlučně na přiznání obviněného. V lednu 1934 byl popraven a anonymně pohřben.²¹ Rozsudek byl tehdy vynesena na základě retroaktivního „Zákona na ochranu proti politickým násilnostem“ (nazývaného „Lex van der Lubbe“), který byl schválen až poté, co budova Říšského sněmu vyhořela, čímž byla porušena právní zásada „nulla poena sine lege“. Zákon kvalifikoval nejtěžší žhářství jako

²⁰ Goldhagen, Daniel, Jonah. Hitlerovi ochotní katani: Obyčejní Němci a holocaust. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Str. 89-90.

²¹ Hofer, Walter. Der Nationalsozialismus Dokumente 1933-1945. Frankfurt am Main: Fischer, 1957. Str. 43-55.

zapálení veřejné budovy nebo zapálení v úmyslu vzbudit v obyvatelstvu úzkost a úlek.²²

Následujícího dne, 28. února, vydal Hitler prostřednictvím říšského prezidenta „Nařízení na ochranu národa a státu“ (tzv. nařízení k požáru Říšského sněmu, Reichstagsbrandverordnung). Nařízení pozastavovalo platnost všech podstatných lidských a občanských práv výmarské ústavy. Tím byly z právního hlediska položeny základy k trvalému výjimečnému stavu nacionálně socialistického režimu, který tak mohl uvalovat zajišťovací vazbu na všemožné odpůrce režimu, aniž by takové kroky podléhaly soudní kontrole.

Toto nařízení bylo vydáno na základě článku 48 odstavce 2 výmarské ústavy. Podle něj mohl říšský prezident v případě vážného porušení nebo ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku učinit opatření nutná k jejich obnově a zakročit s pomocí ozbrojené moci, kdyby bylo třeba. K tomuto účelu směl dočasně zrušit úplně nebo z části platnost některých základních práv. Konkrétně se jednalo o práva, jež zaručovala osobní svobodu, nedotknutelnost obydlí, listovní tajemství, svobodu projevu, právo shromažďovací, spolčovací a právo vlastnictví. Ustanovení bylo nařízením provedeno ad absurdum, až místo k ochraně ústavy posloužilo k jejímu odstranění.²³

Nařízení k požáru Říšského sněmu bylo prvním krokem k vytvoření zákonných základů Hitlerovy diktatury. Druhým krokem byl zmocňovací zákon (Ermächtigungsgesetz) z 24. března 1933. Oficiální název zněl „Zákon k odstranění bídy lidu a říše“ (Gesetz zur Behebung der Not von Volk und Reich). V článku druhém tento zákon umožňoval říšské vládě vydávat zákony, které se mohly odchylovat od říšské ústavy, pokud neměly za předmět zařízení Říšského sněmu nebo Říšské rady jako takových. Podle článku tři měly být vyhotoveny říšským kancléřem a vyhlášeny v říšské sbírce zákonů. Článek

²² Mandl, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Str. 69.

²³ Hofer, Walter. Der Nationalsozialismus Dokumente 1933-1945. Frankfurt am Main: Fischer, 1957. Str. 44.

čtyři pak nevyžadoval souhlas orgánů zúčastněných na zákonodárství pro smlouvy s cizími státy, které se vztahovaly na předměty říšského zákonodárství.²⁴

Tento zákon tedy počítal se zrušením parlamentní kontroly, dával vládě právo vydávat zákony, které vypracovával říšský kancléř, nikoliv už prezident. Napříště neměly být ani ratifikovány zahraniční smlouvy. Zákon měl pozbýt platnosti za čtyři roky, což bylo zcela bez významu, protože režim nadaný takovými plnými mocemi si mohl dovolit kdykoliv je prodloužit, jak se pak také stalo v letech 1937, 1939, 1943 (od toho roku bez omezení).²⁵

Vydání zmocňovacího zákona znamenalo ve třetí říši konec dělby moci. Vládě podléhala od toho okamžiku legislativa i jurisdikce. Obě tyto sféry degenerovaly v nástroje nacionálněsocialistické politiky. Hlavním prostředkem k usměrnění justice byla personální politika. Nepohodlní soudci, především sociální demokraté a Židé, byli propuštěni, ostatní byli zbaveni vlivu přeložením. Roku 1935 byly všechny soudy podřízeny říšskému ministerstvu spravedlnosti, jež v oběžnicích, na konferencích a od roku 1942 formou soudcovských listů sdělovalo, co se od soudců v daném okamžiku očekává. Formálně to závazné nebylo, ale komu bylo jeho postavení milé, ten se toho držel.²⁶

14. července 1933 byla „Zákonem proti vytváření nových stran“ (Gesetz gegen Neubildung von Parteien) prohlášena NSDAP jedinou politickou stranou. Pod trestem káznice se zakazoval vznik jakýchkoliv politických organizací, jež by neměly nacionálně socialistický charakter.²⁷

1. 12.1933 následoval „Zákon k zajištění jednoty strany a státu“ (Gesetz zur Sicherung der Einheit von Partei und

²⁴ Balík, Stanislav a kol. Texty ke studiu obecných dějin státu a práva III. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Str. 340-341.

²⁵ Bedürftig, Friedemann. Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933 – 1945. Praha: Prostor, 2004. Str. 582-583.

²⁶ Tamtéž. Str. 200-201.

²⁷ Broszat, Martin. Uchopení moci. Vzestup NSDAP a zničení Výmarské republiky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. Str. 225.

Staat). Nacionálně socialistická německá dělnická strana byla nerozlučně spojena se státem. Strana měla vychovávat k nacionálně socialistickému světovému názoru a určovat cíle státní činnosti. V rámci této činnosti stát vydával zákony a vedl správu. Čelní funkcionáři strany obsadili vedoucí místa ve státě. Hitler byl vůdce NSDAP, říšský kancléř, hlava státu a vrchní velitel branné moci. NSDAP byla veřejnou korporací nezávislou na státním zřízení, s vlastní ústavou a nepodléhala státnímu dozoru. K úpravě svých vnitřních záležitostí měla strana originární zákonodárnou moc, kterou vykonával vůdce. Zároveň vůdce vykonával i soudní pravomoc nad příslušníky strany. Strana se považovala za nositelku národní ideje. Zastupovala národ, nepodléhala státu, vykonávala rozhodující vliv ve státě. Strana řídila stát svými zplnomocněnými orgány. NSDAP tvořily různé skupiny, například SA (Sturmabteilungen), SS (Schutzstaffeln), Hitlerjugend a další. Kromě toho byla straně podřízena řada samostatných svazů.²⁸

„Jeden národ, jedna říše, jeden Vůdce“ – tak znělo jedno z nejznámějších nacistických hesel. V říši směla existovat jen jedna moc a jeden názor. Proces podřízení zemí jednotné říšské linii začal prozatímním zákonem o zemích ze dne 31.3.1933 a zákonem o říšských místodržících ze dne 7.4.1933, které zabezpečili nacistům náležitý vliv v jednotlivých zemích. 30. ledna 1934 „Zákon o nové výstavbě říše“ (Gesetz über den Neuaufbau des Reiches) učinil rozhodný krok ke sjednocení. Odebral zemím charakter států a jejich výsostná práva přenesl na říši. Říšské vládě se dostalo zcela neomezeného zákonodárného práva, neboť byla zmocněna dát říši novou ústavu. O všechny funkce přišla Říšská rada, která podle výmarské ústavy zastupovala země v říšském

²⁸ Mandl, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Str. 13-14.

zákonodárství i správě. Zákonem ze dne 14. února 1934 (Gesetz über Aufhebung des Reichsrats) byla zrušena.²⁹

Podle výmarské ústavy stál v čele státu říšský prezident volený na sedm let. Dne 1. srpna 1934 byl vydán „Zákon o hlavě státu“ (Gesetz über das Staatsoberhaupt des Deutschen Reichs), který spojoval úřad říšského prezidenta s úřadem říšského kancléře. Nabytím účinnosti, tedy okamžikem úmrtí prezidenta Hindenburga, přešla veškerá prezidentská oprávnění na Adolfa Hitlera.³⁰ Prezident Hindenburg zemřel 2.8. 1934. Hitler se stal hlavou státu doživotně. Jeho titul zněl v Německu „Führer und Reichskanzler“, v mezinárodní styku „Der Deutsche Reichskanzler“. Převzetí moci bylo u konce.

2.3 Židé v nacistickém Německu

Židé platili vždycky v Německu za „Fremdkörper“, cizí těleso, aniž by záleželo na tom, zda byli považováni za náboženské společenství, národ, politickou skupinu nebo rasu. Základní německý kulturní model Žida se skládal ze tří představ: Žid se od Němce lišil, stál vůči němu v nesmiřitelné opozici a vedle své odlišnosti byl také zlovolný a zhoubný. Antisemité začali vše, co se ve společnosti nezdařilo dávat do souvislosti s Židy, pokud to od nich přímo neodvozovali. Nezáleželo na tom, zda se jednalo o prohru ve válce, kolabující ekonomiku nebo i hrozbu, kterou pro Německo představovala ruská revoluce a nástup bolševismu. Nakonec byli Židé ztotožněni se všemi poruchami fungování společnosti. Žid se stal symbolem veškerého zla, jehož se navíc dopouštěl záměrně. Nejednalo se o názory pouze určité

²⁹ Mandl, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Str. 14-15. a Bedürftig, Friedemann. Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933 – 1945. Praha: Prostor, 2004. Str. 359.

³⁰ Balík, Stanislav a kol. Texty ke studiu obecných dějin státu a práva III. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Str. 342.

skupiny, ale byly to názory, které ovládaly celou německou společnost.³¹

Mnoho Židů se však za Němce považovalo. V Německu se narodili, za Německo bojovali v první světové válce. V letech 1914 - 1918 žilo v Německu přibližně půl milionu židovských občanů. Zhruba sto tisíc jich sloužilo v německé armádě. Během první světové války jich dvanáct tisíc padlo a třicet pět tisíc jich bylo vyznamenáno. Mnozí z židovských vojáků byli dobrovolníci, aby tak dokázali, že jsou němečtí vlastenci, a aby tak napomohli integraci židovské části obyvatelstva do německé společnosti i zrovnoprávnění Židů. Přesto však antisemitismus ve společnosti sílil.³²

Nacionální socialismus postavil rasovou politiku na prvé místo národního a státního života v přesvědčení, že jedine rasovou ryzostí lze zabezpečit budoucnost německého národa.³³ Od počátků nacistické vlády bylo německé obyvatelstvo vystaveno dlouhodobé a neutuchající antisemitské kampani. Začal proces vyčleňování zhruba 500 tisíc Židů z německé společnosti, jejich šikanování a pronásledování. Záměrem této kampaně bylo přivodit Židům „sociální smrt“ a zbavit území ovládaná Němci jejich přítomnosti a vlivu. Nacisté k tomu používali slovní a fyzické útoky proti Židům a zákonná a administrativní opatření, aby izolovali Židy od nežidovského obyvatelstva. Urážky Židů bylo slyšet v Hitlerových projevech, zaplavilo německý rozhlas, noviny, časopisy, nevyhnulo se filmům, veřejným vývěskám ani školním učebnicím.³⁴ Když se v roce 1922 se stranou spojila antisemitistická Německá socialistická strana Juliuse Streichera, získala NSDAP i silně antisemitský časopis „Der

³¹ Goldhagen, Daniel, Jonah. Hitlerovi ochotní katani: Obyčejní Němci a holocaust. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Str. 59.

³² Wette, Wolfram. Wehrmacht. Praha: Argo, 2006. Str. 45-46.

³³ Mandl, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Str. 37.

³⁴ Goldhagen, Daniel, Jonah. Hitlerovi ochotní katani: Obyčejní Němci a holocaust. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Str. 140.

Stürmer".³⁵ Jednalo se o rasistický, ostře protižidovský a protikomunisticky orientovaný bulvární plátek, který byl jedním z podpůrných sloupů nacistické propagandy ve třicátých letech 20. století v Německu. Extrémním příkladem antisemitské propagandy pro mládež byla čítanka pro děti vydaná Stürmerem nazvaná „Giftpilz“ (Jedovatá houba). V ní je dětem pomocí ilustrací a názorných příběhů vysvětlován nebezpečný charakter Židů. Podle učebnice se Židé poznali podle židovského nosu, který byl na špičce zahnutý. Jejich rty byly většinou odulé, spodní ret často odstával. Židé byli malé postavy, měli krátké ruce a nohy, nízké čelo, vlasy většinou tmavé a kudrnaté jako černoši. Žida se dalo rozeznat podle chůze, způsobu mluvy či zápachu.

Jedním z hlavních požadavků všech antisemitických programů bylo vytlačení Židů z hospodářského života. Dva měsíce po převzetí moci došlo k prvnímu rozsáhlému a přímo symbolickému útoku na německé Židy. Celonárodní bojkot židovských obchodů z 1. dubna 1933 signalizoval všem Němcům rozhodný nacistický postoj. Jednalo se o akci německého národa, zorganizovanou německým státem, při níž byla kolektivně bojkotována celá jedna skupina německých občanů, protože údajně podněcovala nepřátelské vystupování zahraničních Židů proti novému německému režimu.³⁶

10. května 1933 došlo k události, která nebyla k vidění od dob pozdního středověku. Studenti uspořádali v mnoha německých univerzitních městech veřejné pálení knih jako demonstrativní akci proti „neněmeckému duchu“.³⁷ Byly spáleny knihy spisovatelů světového formátu - díla Thomase a Heinricha Manna, Liona Feuchtwangera, Arnolda a Stefana Zweiga, Alberta Einsteina. Popel lehla i díla nežidovských

³⁵ Broszat, Martin. Uchopení moci. Vzestup NSDAP a zničení Výmarské republiky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. Str. 208-209.

³⁶ Goldhagen, Daniel, Jonah. Hitlerovi ochotní katani: Obyčejní Němci a holocaust. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Str. 93.

³⁷ Broszat, Martin. Uchopení moci. Vzestup NSDAP a zničení Výmarské republiky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. Str. 224.

autorů jako Émila Zoly, Jacka Londona a jiných světových klasiků. Slovy studentského prohlášení, „ke spálení byly odsouzeny všechny knihy, které působí podvratně na naši budoucnost nebo útočí na kořeny německého myšlení, německého domova a na tvůrčí síly našeho lidu“.

Během roku 1933 prosadila německá vláda dvaadvacet zákonů omezujících právo německých Židů vydělávat si na živobytí, těšit se plnohodnotnému občanství a vzdělávat se.³⁸ „Zákon o rekonstrukci státní služby“ ze 7. dubna 1933 (Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums) měl legalizovat již započatou čistku státního aparátu. Propouštění se týkalo především úředníků z opozičních politických stran a úředníků neárijského původu. Nárok na penzi však vznikl až po desetileté službě.³⁹

§ 3, tzv. árijský paragraf přikazoval poslat do penze všechny úředníky neárijského původu⁴⁰ a pokud se jednalo o osoby zastávající vedle svého povolání ještě čestný úřad, bylo je nutno propustit. Toto se netýkalo těch, kteří byli úředníky již před 1. srpnem 1914 nebo bojovali v první světové válce za Německou říši nebo jejich otec či synové v ní padli. Ke kontrole sloužil doklad o původu (Abstammungsnachweis, tzv. árijský průkaz). Doklad o původu prokazoval, že nikdo z rodičů ani prarodičů není „bytostně cizí krve, zejména židovské“. Například pro přijetí do NSDAP bylo nutno dovést tento doklad až do r. 1800.⁴¹

Nacisté usilovali i o ideologickou převýchovu zvláště u úředníků zastávajících vyšší pozice. Tak byla výnosem říšského ministra vnitra Wilhelma Fricka ze dne 20. července 1933 pro úředníky a zaměstnance státních úřadů zavedena povinnost zdravit Hitlerovým pozdravem, tj. zdvižením pravé

³⁸ Gilbert, Martin. Křišťálová noc. Praha: Jiří Buchal - BB/Art, 2007. Str. 95.

³⁹ Tauchen, Jaromír. Právní postavení úřednictva ve Třetí říši. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, vol.15, 3, ISSN 1210-9126, 2007. Str. 245-249.

⁴⁰ Od 30. června 1933 stačilo k propuštění ze státní služby už jen manželství s neárijcem.

⁴¹ Bedürftig, Friedemann. Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933 – 1945. Praha: Prostor, 2004. Str. 96.

ruky, a to jak ve službě, tak i mimo službu. Dalším výnosem byla například stanovena povinnost číst odborné časopisy a knihu „Mein Kampf“.⁴²

24. dubna 1933 byl árijský paragraf převzat do „Zákona proti nadměrnému zaplňování všech typů německých škol“. Neárijci směli být na středních a vysokých školách zastoupeni pouze procentem, které odpovídalo židovskému podílu na celkovém počtu obyvatel, takže Židé mohli být vylučováni ze státních škol a mohlo jim být znemožněno studium.⁴³

Pod tlakem všeobecného podřizování jednotné linii přejímaly tyto zásady, často i dobrovolně, nejružnější spolky, sdružení a organizace, takže tímto zákonem byli Židé propouštěni nejen z míst ve státní službě, ale týkal se rovněž učitelů, notářů a příslušníků dalších polostátních a veřejných služeb. A ačkoliv se tento zákon netýkal reichswehru, nařídil ministr obrany, generál Werner von Blomberg, užití tohoto tzv. árijského paragrafu v případě důstojníků, palubních důstojníků, poddůstojníků a mužstva reichswehru. Velitelé s kázeňskou pravomocí byli pověřeni, aby přezkoumali árijský původ svých podřízených.⁴⁴

„Říšský tiskový zákon“ ze 4. října 1933 učinil žurnalistiku veřejným posláním. Nesmělo se otisknout nic, co by oslabilo sílu německé říše, svornost německého národa, německou brannost, kulturu a hospodářství nebo co by se dotýkalo cti a důstojnosti Němce. Všichni redaktoři říšskoněmeckých časopisů museli být svéprávní říšskoněmečtí příslušníci, vyžadovala se způsobilost k veřejným úřadům, árijský původ a zakazovalo se manželství s neárijcem.⁴⁵

⁴² Tauchen, Jaromír. Právní postavení úřednictva ve Třetí říši. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, vol.15, 3, ISSN 1210-9126, 2007. Str. 245-249.

⁴³ Bedürftig, Friedemann. Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933 – 1945. Praha: Prostor, 2004. Str. 23.

⁴⁴ Wette, Wolfram. Wehrmacht. Praha: Argo, 2006. Str. 72.

⁴⁵ Mandl, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Str. 48-49.

Ještě před norimberskými zákony tak Židé měli téměř úplný zákaz vykonávat jakékoli povolání.

3. Významné právní předpisy

Jádrem rasového problému v nacistickém Německu byla židovská otázka. Jiné cizí rasy kromě židovské nepřicházely v Německu v úvahu, proto se omezovaly mnohé rasové předpisy na Židy. Židovstvo představovalo pro nacisty rasovou směs převážně orientálních složek s černošskými příznaky, rasovou pospolitost, která byla roztroušena po celém světě. Před francouzskou revolucí byli považováni v Evropě vesměs za cizince, za příživníky. Podle nacistů jim teprve liberalistické devatenácté století poskytlo rovnoprávnost, které Židé využili, domohli se hospodářské nadvlády a současně získali nepřiměřený vliv v politickém a kulturním životě. Nacionální socialisté shledali hned, jakmile se ujali moci, známky rasového úpadku v německém národě a učinili proto rázná protiopatření. Vydali tzv. norimberské zákony, které měly zabezpečit rasovou čistotu německého národa, a dva zákony, které měly čelit dědičnému zatížení.⁴⁶

3.1 Norimberské zákony

Během prvních let po převzetí moci vydala nacistická vláda mnoho protižidovských zákonných opatření. Jejich povaha však byla značně nesystematická. V celém Německu docházelo k nekoordinovaným útokům na Židy, což mnohé Němce znepokojovalo. Norimberské zákony legitimizovaly vlnu antisemitských bouří a zatýkání Židů a vnesly konečně řád do státních záležitostí, neboť přesně definovaly, kdo má být považován za Žida nebo židovského míšence. Norimberské zákony především konkretizovaly a do značné míry kodifikovaly vylučování Židů z německé občanské a společenské sféry.

⁴⁶ Mandl, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Str. 37

Výrazně tak posílily nepřekonatelnou přehradu mezi Židy a příslušníky německého národa.⁴⁷

K přijetí tzv. norimberských zákonů došlo 15. září 1935 na celoříšském stranickém sjezdu Svobody v Norimberku. Říšský sněm (Reichstag) je přijal jednohlasně. Jednalo se především o dva ústavní zákony, a to o „Zákon o říšském občanství“ (Reichsbürgergesetz) a „Zákon na ochranu německé krve a německé cti“ (Gesetz zum Schutze des deutschen Blutes und der deutschen Ehre). Ještě byl přijat „Zákon o říšské vlajce“, ale ten se netýkal rasové otázky. Toho dne byla v Norimberku svoboda určité části německého obyvatelstva omezena. Podle „Zákona o říšském občanství“ byli Židé a další osoby neárijské krve (např. Romové) napříště na rozdíl od ostatních Němců pouhými státními příslušníky bez politických práv.⁴⁸

„Zákon o říšském občanství“

z 15. září 1935

Říšský sněm se jednomyslně usnesl na tomto zákonu, který se tímto vyhlašuje:

§ 1

(1) Státním příslušníkem je ten, kdo náleží do ochranného svazku Německé říše a za to jest jí zvláště zavázán.

(2) Státní příslušnosti se nabývá podle předpisů zákona o říšské a státní příslušnosti.

§ 2

(1) Říšským občanem je toliko státní příslušník německé neb druhově příbuzné krve, který svým chováním dokazuje, že je

⁴⁷ Goldhagen, Daniel, Jonah. Hitlerovi ochotní katani: Obyčejní Němci a holocaust. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Str. 100-101.

⁴⁸ Bedürftig, Friedemann. Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933 – 1945. Praha: Prostor, 2004. Str. 311-312.

ochoten a schopen sloužit věrně německému národu a Německé říši.

(2) Říšského občanství se nabývá propůjčením listu o říšském občanství.

(3) Říšský občan je jediným nositelem plných politických práv podle zákonných ustanovení.

§ 3

Říšský ministr vnitra vydá v dohodě se zástupcem Vůdcovým příslušné právní a správní předpisy k provedení a doplnění tohoto zákona.⁴⁹

Nacionální socialisté považovali národ za živý organismus a stát pouze za prostředek k zabezpečení národa, za právní formu. Z tohoto vyplývá, že politická práva a povinnosti mohli vykonávat jen ti, kteří pokrevně příslušeli k národu. Navíc museli prokázat věrnost říši, a to například splněním pracovní a branné povinnosti nebo prospěšným povoláním.

Kromě těchto plnoprávných říšských občanů (Reichsbürger) žili v říši ještě státní příslušníci (Staatsangehörigen). Státní příslušníci byli pod státní ochranou, směli používat veřejných zařízení (dopravních prostředků, nemocnic atd.) v rámci platných předpisů a provozovat hospodářskou činnost. Jejich povinnosti spočívaly v placení daní a jiných veřejných příspěvků. Neměli žádná politická práva, takže nesměli volit ani zastávat veřejný úřad. Mezi státní příslušníky patřili i mladí Němci, pokud se prakticky neosvědčili a nedosáhli předepsaného věku. Státní příslušnost se nabývalo narozením rodičům - příslušníkům, legitimací nemanželského dítěte, sňatkem nebo státním aktem.⁵⁰

⁴⁹ Beyer, Rudolf. Norimberské zákony z 15. září 1935. Praha: Nakladatelství „Atlas“, spol. s r.o., 1939. Str. 21-22.

⁵⁰ Mandl, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Str. 38-39.

„Zákon o říšském občanství“ byl do roku 1943 postupně doplněn o celkem třináct prováděcích nařízení systematicky zbavujících Židy veškerých občanských práv. Už o dva měsíce později, 14. listopadu 1935, bylo vydáno první z těchto prováděcích nařízení, které stanovilo, kdo je považován za Žida nebo míšence.

Za říšské občany se považovali státní příslušníci německé nebo druhově příbuzné krve, kteří měli volební právo do Říšského sněmu v době nabytí účinnosti „Zákona o říšském občanství“. Jen oni byli nositeli plných politických práv.

Ohledně práva říšského občanství byli postaveni židovští míšenci na roveň státním příslušníkům německé krve. Za židovského míšence se považoval ten, kdo měl jednoho nebo dva židovské prarodiče (čtvrtinová a poloviční Židé). Platila nevyvratitelná domněnka, že prarodič patřící k židovské náboženské obci je Žid.

Žid nemohl být říšským občanem. Žid byl ten, kdo měl nejméně tři židovské prarodiče. Dále se za Židy jednou provždy považovali i židovští míšenci se dvěma židovskými prarodiči, pokud náleželi k židovské náboženské obci nebo do ní měli být přijati, pokud byli v manželství s Židem nebo takové manželství plánovali uzavřít nebo pokud pocházeli z manželství či z nemanželského styku se Židem.

Podle § 4 odstavce 2 měli po 31. prosinci 1935 vstoupit židovští úředníci do výslužby. Více upravovalo úřednické otázky druhé nařízení z 21. prosince 1935. Mezi úředníky patřili i učitelé a profesori. Nařízení se dále vztahovalo i na příslušníky branné moci a některé lékaře v nežidovských nemocnicích.

Třetí nařízení ze 14. června 1938 stanovilo, které živnostenské podniky budou považovány za židovské. Živnostenský podnik platil za židovský, byl-li jeho majitel Žid. U živnostenského podniku veřejné obchodní společnosti nebo komanditní společnosti postačovalo, aby jeden nebo více

osobně ručících společníků byly Židé. U ostatních společností se posuzovalo, zda Žid byl osobou oprávněnou společnost zastupovat nebo členem správní rady, zda měli Židé rozhodující účast podle kapitálu nebo podle hlasovacích práv. Všechny židovské živnostenské podniky se zapisovaly do seznamu, který byl přístupný veřejnosti.

Čtvrté nařízení k „Zákonu o říšském občanství“ z 25. července 1938 zrušilo oprávnění židovských lékařů, kteří již nadále nesměli vykonávat své povolání. Bylo možno získat povolení, které opravňovalo k léčení mimo své ženy a manželských dětí i ostatních Židů. Nadále Židům již nemohla být vydávána lékařská oprávnění.⁵¹

Třinácté nařízení z 1. července 1943 podřizovalo Židy policejnímu právu. Trestné činy Židů trestala policie. Po smrti Žida připadl jeho majetek říši. Říše mohla poskytnout nežidovskému oprávněnému dědici nebo vyživované osobě kompenzaci.⁵²

„Zákon na ochranu německé krve a německé cti“
z 15. září 1935

Říšský sněm, proniknut poznáním, že čistota německé krve je předpokladem dalšího trvání německého lidu, a prodchnut nezlomnou vůlí zabezpečiti německý národ pro všechnu budoucnost, se jednohlasně usnesl na tomto zákoně, který se tímto vyhlašuje:

§ 1

(1) Sňatky Židů se státními příslušníky německé neb druhově příslušné krve jsou zakázány. Sňatky uzavřené přes to jsou neplatné, i byly-li uzavřeny v cizině, aby se tento zákon obešel.

⁵¹ Beyer, Rudolf. Norimberské zákony z 15. září 1935. Praha: Nakladatelství „Atlas“, spol. s r.o., 1939. Str.

⁵² Hofer, Walter. Der Nationalsozialismus Dokumente 1933-1945. Frankfurt am Main: Fischer, 1957. Str. 290.

(2) Žalobu pro neplatnost může vznést jen státní zástupce.

§ 2

Mimomanželský styk Židů se státními příslušníky krve německé neb druhově příbuzné je zakázán.

§ 3

Židé nesmějí zaměstnávat ve své domácnosti státní příslušnice krve německé neb druhově příbuzné, mladší 45 let.

§ 4

(1) Židům je zakázáno vztyčovat říšskou a národní vlajku a ukazovat říšské barvy.

(2) Zato je jim dovoleno ukazovat židovské barvy. Vykonávání tohoto oprávnění je pod státní ochranou.

§ 5

(1) Kdo jedná proti zákazu § 1, bude potrestán vězením nebo kázníci.

(2) Muž, který jedná proti zákazu v § 2, bude potrestán vězením nebo kázníci.

(3) Kdo jedná proti ustanovení § § 3 neb 4, bude potrestán vězením až do jednoho roku a peněžitou pokutou, neb jedním z těchto trestů.

§ 6

Říšský ministr vnitra vydá v dohodě se zástupcem Vůdcovým a s říšským ministrem spravedlnosti právní a správní předpisy, potřebné k provedení a k doplnění tohoto zákona.

§ 7

Tento zákon nabývá účinnosti den po vyhlášení, § 3 však až 1. ledna 1936.⁵³

⁵³ Beyer, Rudolf. Norimberské zákony z 15. září 1935. Praha: Nakladatelství „Atlas“, spol. s r.o., 1939. Str.

Druhý norimberský zákon měl ochránit německou krev před míšením se židovskou. Zákon zapověděl smíšená manželství, mimomanželský pohlavní styk se Židy a zakázal zaměstnávat ženy německé krve v židovských domácnostech. Nedovolené sňatky mezi Židy a německými státními příslušníky německé či příbuzné krve byly stíhány neplatností, přičemž žalobu mohl podat pouze státní zástupce. Krom neplatnosti hrozily i tresty odnětí svobody.

Podle prováděcího nařízení ze dne 14. listopadu 1935 se považovali za Židy osoby pocházející ze tří nebo čtyř prarodičů plně židovské rasy. Také potomci dvou židovských prarodičů (poloviční Židé) mohli být za určitých okolností považováni za Židy, přihlíželo se například k členství v židovské náboženské obci dne 16. září 1935, sňatku se Židem atd.

Nesmely se uzavírat sňatky mezi dvěma státními příslušníky, kteří byli čtvrtinovými Židy, mezi Židem polovičním a státním příslušníkem německé nebo stejnorodé krve, konečně mezi Židem polovičním a státně příslušným Židem čtvrtinovým. V obou případech mohli ministr vnitra a zástupce vůdcův sňatek povolit. Bez povolení uzavřená manželství byla vadná, ale platná. Potrestal se jen úředník, který oddával.

3.2 Zákony proti dědičnému zatížení

Dědičnému zatížení vůbec měl čelit „Zákon proti dědičně chorému potomstvu“ a „Zákon na ochranu dědičného zdraví německého lidu“.

„Zákon proti dědičně chorému potomstvu“ ze dne 14. července 1933 otevíral cestu k nucené sterilizaci tzv. dědičně zatížených osob, aby tak zabránil dalšímu šíření dědičných duševních či jiných těžkých chorob. Týkal se pouze osob s takovými chorobami, u kterých se dalo podle zákonů

dědičnosti s velikou pravděpodobností očekávat přenos nemoci na děti, například vrozená slabomyslnost, duševní choroba, dědičná padoucnice, slepota a hluchota, těžká tělesná znetvoření, za dědičně zatížené bylo možno označit i alkoholiky atd.

Zákon zavedl dvojí opatření. Prvním byla sterilizace osob dědičně méněcenných. Nařizovala se na návrh nemocného, jeho zákonného zástupce, úředního lékaře nebo ředitele ústavu, kde se nemocný léčil. Sterilizace neměla být chápána jako trest ani v případě, že byla prováděna proti vůli nemocného. Soud pro ochranu dědičného zdraví, který rozhodoval, tvořili dva lékaři a jeden soudce. Proti rozhodnutí bylo možné odvolání. Druhým opatřením bylo umístění dědičně neduživé osoby do ústavu, kde jí byl zamezen pohlavní styk, aby nemohla zanechat vadné potomstvo.⁵⁴

Celkově bylo do roku 1945 nuceně sterilizováno mezi 250 tisíci a 300 tisíci osobami. V důsledku nedostatečné hygieny a dalších pochybení docházelo při zákroku k častým úmrtím. Za účelem výzkumu a vývoje efektivních metod sterilizace celých skupin a národů prováděli v Osvětimi a Ravensbrücku lékaři SS pokusy na lidech, většinou se smrtelnými následky.⁵⁵

„Zákon na ochranu dědičného zdraví německého lidu“ měl dbát o zdravá manželství, aby tak zabezpečil budoucnost národa. Nebyla povolena manželství, kde jeden z partnerů trpěl nebezpečnou nakažlivou fyzickou či psychickou nemocí. Manželství nemohli uzavřít lidé s tuberkulózou, nakažení pohlavní nemocí, lidé slabomyslní, ale také alkoholici a psychopati. Oproti občanskému zákoníku zde byl zákaz uzavřít manželství pro osoby zbavené svéprávnosti a pro osoby pod

⁵⁴ Mandl, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Str. 40-41.

⁵⁵ Bedürftig, Friedemann. Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933 – 1945. Praha: Prostor, 2004. Str. 315.

dohledem opatrovníka. Občanský zákoník tyto sňatky povoloval se souhlasem zákonného zástupce. K tomuto zpřísnění vedla úvaha, že slabomyslné osoby je nutné pokud možno vyloučit z rozmnožování, aby své vlohy nemohly přenést na budoucí generace.

Způsobilost k manželství se prokazovala vysvědčením, které vydávaly zdravotní úřady a nesmělo být starší šesti měsíců. Zdravotní úřady sloužily zároveň i jako jakési předmanželské poradny, pokud měli snoubenci pochybnosti o manželství ze zdravotních důvodů, ale nejednalo se o případ uvedený v zákoně.

Neplatností se stíhala manželství, pokud snoubenci vědomě poskytli nesprávné údaje, zejména když předložili padělané vysvědčení způsobilosti k manželství. Kromě toho byl neplatný sňatek uzavřený v cizině, jestliže se tím snoubenci snažili obejít zákon. V těchto případech mohl podat žalobu pro neplatnost státní zástupce. Dopustil-li se klamání jen jeden ze snoubenců, nešlo žalovat pro neplatnost, ale druhý manžel mohl podle občanského zákoníku podat odpůrčí žalobu a podle trestního zákoníku trestní oznámení. Za porušení ustanovení tohoto zákona hrozil trest odnětí svobody.

Zákon neplatil pro cizince, kteří v Německu uzavřeli manželství. Protože nebyli říšskými příslušníky, nebylo nutné starat se po zdravotní stránce o jejich sňatky. Stejně tak v případě, že německá žena uzavřela manželství s cizincem. Sňatkem zpravidla nabyla státní příslušnost svého muže. Pokud si však Němec vzal cizinku, stávala se německou státní příslušnicí a také jejich děti by byli Němci. V takovém případě musel snoubenec předložit vysvědčení o způsobilosti k manželství a musel se vyšetřit i zdravotní stav jeho cizozemské snoubenky.⁵⁶

⁵⁶ Beyer, Rudolf. Norimberské zákony z 15. září 1935. Praha: Nakladatelství „Atlas“, spol. s r.o., 1939. Str.

„Zákon na ochranu dědičného zdraví německého lidu“
(Zákon o zdravém manželství)
z 18. října 1935

Říšská vláda se usnesla na tomto zákoně, který se tímto prohlašuje:

§ 1

(1) Manželství nesmí být uzavřeno,

- a) trpí-li jeden ze snoubenců chorobou spojenou s nebezpečím nákazy, takže je obava, že bude povážlivě poškozeno zdraví druhého snoubence nebo potomků,
- b) je-li jeden ze snoubenců zbaven svéprávnosti neb je pod zatímní kuratelou,
- c) trpí-li jeden ze snoubenců, třeba nebyl zbaven svéprávnosti, duševní poruchou, pro níž jeho manželství je z hlediska národní pospolitosti nežádoucí,
- d) trpí-li jeden ze snoubenců nějakou chorobou dědičnou ve smyslu zákona o zabránění vzniku potomstva dědičně chorobného.

(2) Ustanovení odstavce 1 písmeno d nevylučuje uzavření sňatku, jestliže druhý snoubenec je neplodný.

§ 2

Před uzavřením sňatku musí snoubenci prokázati vysvědčením zdravotního úřadu (vysvědčením způsobilosti k manželství), že není překážky sňatku podle § 1

§ 3

(1) Manželství uzavřené proti zákazu § 1 je neplatné, byly-li vydání vysvědčení způsobilosti k manželství nebo účast sňatkového úředníka při uzavírání sňatku přivezeny snoubenci údaji vědomě nesprávnými. Je rovněž neplatné, bylo-li uzavřeno v cizině, aby se

zákon obešel. Žalobu na neplatnost může podat jen státní zástupce.

- (2) Manželství je platné od počátku, přestane-li později překážka sňatku.

§ 4

- (1) Kdo uzavře úskočně nedovolené manželství (§ 3), bude potrestán vězením ne kratším než tříměsíčním. Pokus je trestný.
- (2) K stíhání pro dokonáný přečin dojde jen tehdy, je-li manželství prohlášeno neplatným.

§ 5

- (1) Předpisy tohoto zákona neplatí, mají-li oba snoubenci neb (mužský) snoubenec cizí státní příslušnost.
- (2) Trestní stíhání cizince podle § 4 nastane jen z nařízení, které vydá říšský ministr spravedlnosti s říšským ministrem vnitra.

§ 6

Říšský ministr vnitra neb místo, jím zmocněné, mohou povolit osvobození od předpisů tohoto zákona.

§ 7

Říšský ministr vnitra vydá v dohodě se zástupcem Vůdcovým a s říšským ministrem spravedlnosti právní a správní předpisy, potřebné k provedení a k doplnění tohoto zákona.

§ 8

- (1) Tento zákon nabývá účinnosti dnem po jeho vyhlášení.
- (2) Počátek účinnosti § 2 ustanoví říšský ministr vnitra. Do té doby se má předkládati vysvědčení způsobilosti k manželství jen v případech pochybných.

4. Křišťálová noc

Po vyhlášení norimberský zákonů ubylo útoků proti Židům. Nadále sice pokračovalo jejich vyřazování z právního, hospodářského, společenského a pracovního života, pokračovalo i fyzické a slovní napadání, ale celkově se zmenšil rozsah násilí. Tento relativní klid trval do roku 1938.⁵⁷

Herschel Grynszpan pocházel z rodiny polských Židů, která se roku 1911 přestěhovala do Německa, aby tak unikla před projevy antisemitského násilí. Když tam začala nacistická perzekuce Židů, odstěhoval se syn Herschel do Paříže k příbuzným, kde se roku 1938 dozvěděl, že jeho rodiče byli spolu s dalšími dříve polskými Židy odsunuti do země nikoho mezi Německem a Polskem.⁵⁸

Sedmnáctiletý mladík si koupil zbraň a s úmyslem zastřelit velvyslance vešel 7. listopadu 1938 na německou ambasádu v Paříži. Několikrát vystřelil na třetího tajemníka německé ambasády Ernsta vom Ratha, který utrpěl těžká zranění.

Tato událost dala nacistům záminku, aby potrestali Židy v celé zemi. Herschel Grynszpan byl druhým Židem, který během posledních tří let vystřelil na představitele nacistického Německa. Na počátku roku 1936 zastřelil student rabínské školy David Frankfurter ve Švýcarsku stranického funkcionáře Wilhelma Gustloffa. Tehdy byla nacistická reakce ztlumena, pravděpodobně kvůli olympijským hrám, které se měly konat v létě toho roku v Berlíně. Nacistický režim nechtěl udělat nic, co by mohlo vést k bojkotu nebo zrušení her. Ale po atentátu na vom Ratha dostal německý tisk pokyn, aby zdůraznil, že šlo už o druhý atentát spáchaný Židem a že to

⁵⁷ Goldhagen, Daniel, Jonah. Hitlerovi ochotní katani. Obyčejní Němci a holocaust. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Str. 101.

⁵⁸ Bedürftig, Friedemann. Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933 – 1945. Praha: Prostor, 2004. Str. 148.

byla součástí mezinárodního židovského spiknutí proti Německu.⁵⁹

Druhý den noviny označily židovský národ za národ vrahů a přišla první kolektivní trestná opatření. Okamžitě byly zastaveny všechny židovské noviny a časopisy, bylo oznámeno, že židovské děti nesmějí nadále navštěvovat „árijské“ základní státní školy, a na dobu neurčitou byly pozastaveny všechny židovské kulturní aktivity. Také proběhlo několik násilných akcí proti Židům, které ministr propagandy dr. Josef Goebbels označil za „spontánní demonstrace“.

9. listopadu vom Rath svým zraněním podlehl. Protižidovské násilí zachvátilo celé Německo. Na Hitlerův příkaz neměla policie zasahovat, aby Židé pocítili hněv veřejnosti. Až 10. listopadu v pět hodin odpoledne vydal ministr propagandy Goebbels rozkaz k ukončení „demonstrací“.

Tato událost se označuje jako „křišťálová noc“ nebo také „noc rozbitého skla“. Bylo zničeno více než tisíc židovských synagog, desítky tisíc židovských obchodů a bytů, přes třicet tisíc židovských mužů bylo zatčeno a umístěno do koncentračních táborů a několik desítek jich bylo dokonce zabito.⁶⁰

Po „odplatě ulic“ však ještě následovaly tresty nacionálněsocialistického vedení. Podle nacistů vyžadovalo nepřátelské chování židovstva proti německému národu a říši, které se nezastavilo ani před zbabělými vraždami, energickou obranu a tvrdé tresty. Na zasedání 12. listopadu pod vedením Göringa přijali řadu dalších přísných opatření proti již tak dost pronásledované skupině obyvatel. Urychlili tak proces vyloučení Židů ze zbývajících hospodářských a ekonomických pozic.

Podle „Nařízení o trestném plnění Židů německé státní příslušnosti“ museli Židé německé státní příslušnosti jako

⁵⁹ Breitman, Richard. Architekt „konečného řešení“ Himmler a vyvraždění evropských Židů. Praha: Argo, 2004. Str. 58.

⁶⁰ Gilbert, Martin. Křišťálová noc. Praha: Jiří Buchal - BB/Art, 2007. Str. 21-35.

celek zaplatit pokutu jednu miliardu marek německé říši. Pokuta se později zvýšila na miliardu a čtvrt.

„Nařízení o vyloučení Židů z hospodářského života Němců“ zakazovalo od 1. ledna 1939 Židům maloobchodní činnost, zasilatelské obchody, stejně tak i samostatné provozování řemesel. Dále jim bylo zakázáno s účinností od stejného dne nabízet na trzích, veletrzích a výstavách zboží nebo služby, dělat jim reklamu nebo přijímat za tím účelem objednávky. Židovské živnostenské podniky, které by byly proti tomuto zákazu vedeny, měly být uzavřeny policií. Žádný Žid od 1. ledna 1939 nemohl být vedoucím podniku ve smyslu „Zákona o řádu národní práce“ z 20. ledna 1934. Pokud byl nějaký Žid činný jako vedoucí pracovník hospodářského podniku, mohl být ve lhůtě šest týdnů propuštěn. S uplynutím výpovědní lhůty zanikaly všechny nároky z vypovězené smlouvy, zvláště nárok na odstupné. Žid nemohl být nadále členem družstva. Židovští členové družstva museli k 31. prosinci 1938 vystoupit. Zvláštní výpověď nebyla nutná.

Podle „Nařízení o obnovení vzhledu ulic se židovskými řemeslnými podniky“ z 12. listopadu 1938 museli židovští majitelé a živnostníci odstranit všechny škody, které vznikly na židovských podnicích a bytech v důsledku rozhořčení lidu nad štváním mezinárodního židovstva proti národně socialistickému Německu ve dnech 8., 9. a 10. listopadu 1938. Všechny náklady nesli sami majitelé, pokud jim plynuly nároky z pojištění, propadly ve prospěch říše.⁶¹

Pro tisíce židovských rodin znamenala tato opatření hospodářský krach a ztrátu základů existence. Současně s těmito nekonečnými materiálními újmami vyšla řada dalších nařízení, která Židy prakticky vyloučila z veřejného kulturního a společenského života.⁶²

⁶¹ Hofer, Walter. Der Nationalsozialismus Dokumente 1933 – 1945. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 1957. Str. 295

⁶² Tamtéž. Str. 272-273.

Nařízení prezidenta říšské kulturní komory Goebbelse znělo: „Poté, co nacionálněsocialistický stát přes pět let Židům umožňoval, uvnitř zvláštních židovských organizací vytvářet a pečovat o svůj kulturní život, nadále už to není možné, nechat je podílet se na produkci německé kultury. Židům již není s okamžitou platností dovolen přístup na zábavné akce, zejména do divadel, kin, na přednášky, koncerty, do uměleckých podniků (varieté, kabarety, cirkus a další), na taneční představení a výstavy.“

Sedmnáctého srpna 1938 byl v Německu a v Rakousku vyhlášen nový zákon pod oficiálním názvem „Druhý dekret o zavedení zákona vztahujícího se ke změně příjmení a křestních jmen“. Zákon nařizoval, že si od 1. ledna 1939 musejí všichni Židé, kteří jsou občany Německa, přidat druhé jméno: muži Izrael a ženy Sarah. Od té doby byli Židé v oficiálních dokumentech včetně pasů označeni jako Židé.⁶³ V roce 1941 došlo pak k vydání „Policejního nařízení o označení Židů“. Hitler sice zpočátku byl proti označení Židů, jak tomu bývalo ve středověku, ale postupem času uznal, že je potřeba Židy odlišit od německého obyvatelstva, protože jsou nositeli protiněmecké propagandy a vytvářejí v Říši nepřátelské nálady. Podle nařízení museli Židé starší šesti let nosit na veřejnosti Davidovu hvězdu. Tato žlutá šesticípá hvězda velikosti dlaně musela být našitá viditelně na levé náprsní straně oděvu. Na ní byl černý nápis „Jude“. Židům bylo zakázáno opouštět svůj okrsek bez písemného povolení, nosit řády, vyznamenání a jiné odznaky. Nařízení se nevztahovalo na židovské partnery ve smíšeném manželství, pokud existovali potomci z tohoto manželství a nebyli pokládáni za Židy. Dokonce ani potom, když už toto manželství skončilo nebo pokud jediný syn padl v současné válce. Nařízení neplatilo

⁶³ Gilbert, Martin. Křišťálová noc. Praha: Jiří Buchal - BB/Art, 2007. Str. 106.

pro židovské manželky ze smíšeného bezdětného manželství během jeho trvání.⁶⁴

Čtrnáctého listopadu 1938 německý ministr školství Bernard Rust vydal dekret, který Židům zakazoval zapsat se na jakoukoliv německou či rakouskou univerzitu nebo docházet na přednášky. Z Berlína byl dekret telegraficky rozeslán do všech vysokoškolských institucí. Nazítří pak vyvrcholilo více než pět let pranýřování a diskriminace ve školních třídách a německé židovské děti byly vyloučeny z německých škol. Všechny tyto děti měly ihned skončit. Všechny středoškolské úřady dostaly telegram, aby vyloučily zbývající židovské žáky.⁶⁵

Koncem listopadu vstoupilo v platnost ještě další opatření, které německé Židy vyřazovalo z německého života. Měsíc předtím, ještě před vyhnáním Židů do Polska a před křišťálovou nocí, byl vydán dekret, který začal platit 30. listopadu. Žádný Žid, který měl povolení působit jako právník, nesměl ve své práci pokračovat. Také židovští specialisté na patenty museli opustit svou práci.⁶⁶

Křišťálová noc byla událostí nesmírně závažnou, protože veškerá dosud podniknutá opatření nebyla natolik úspěšná, aby dokázala Židy z Německa úplně vypudit, bylo na čase přitvrdit a vyslat jednoznačné varování. V tomto ohledu byla křišťálová noc jako celonárodní útok na Židy, jejich existenční základy a klíčové symboly a struktury jejich společenství logickým krokem nacistického režimu a zlověstným předznamenáním jejich budoucnosti. Němci dali všem jasně najevo, že Židé nemají v Německu co pohledávat a že nacisté chtějí, aby tekla židovská krev. Zničit instituce nějakého společenství je z psychologického hlediska skoro totéž a skoro stejně

⁶⁴ Hofer, Walter. Der Nationalsozialismus Dokumente 1933 – 1945. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 1957. Str. 297-298.

⁶⁵ Gilbert, Martin. Křišťálová noc. Praha: Jiří Buchal - BB/Art, 2007. Str. 117.

⁶⁶ Tamtéž. Str. 140.

uspokojivé jako zničit národ, jemuž příslušely.⁶⁷ Křišťálová noc znamenala začátek systematického vyhlazování židovského národa a byla předzvěstí holocaustu. Poučila ty, kdo nevěřili, že je možné démonizovat celý národ, že lze celý národ úplně a nemravně obrátit proti slušné, tvořivé, loajální a integrální části jeho vlastní společnosti.

⁶⁷ Goldhagen, Daniel, Jonah. Hitlerovi ochotní katani. Obyčejní Němci a holocaust. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Str. 144.

5. Konference ve Wansee

Politika namířená proti Židům sice byla nemorální a rasistická už od roku 1933, ale rozhodující předpoklady pro vývoj, který nakonec vedl k holocaustu, byly vytvořeny až za války.⁶⁸ V prvních fázích mezi lety 1933 - 1938 a především od Křišťálové noci v roce 1938 nacistická agresivita rostla a stávala se čím dál smrtonosnější, ale ještě nevyznávala program globálního vyhlazení, který byl poprvé veřejně vyhlášen až v r. 1939.⁶⁹

V lednu 1939 prohlásil Adolf Hitler v Říšském sněmu, že pokud mezinárodní finanční židovstvo rozpoutá válku, bude židovská rasa v Evropě vyhlazena. Hitlerova slova byla tehdy přijímána jako propagandistický výkřik, nikoliv jako skutečný program likvidace evropského židovského obyvatelstva.⁷⁰

Zprvu zřejmě nacisté pouze hodlali vypovědět Židy mimo Německo, a proto z nich norimberské zákony učinily cizince ve vlastní zemi. V roce 1941 zůstalo v zemi pouhých 131 800 německých Židů. Německo bylo téměř „Judenfrei“. Uvažovalo se dokonce o možnosti vyvézt všechny zbývající Židy do nějaké vzdálené africké (Madagaskar) nebo asijské země. Když však vypukla válka, octlo se na území kontrolovaném Němci 11 milionů Židů. Už tedy nebylo možné je vypovědět, a tak Hitler začal uskutečňovat hrozbu vyhlazení, o níž informoval ve svém projevu z 30. ledna 1939.⁷¹ Zpočátku se jednalo především o různé návrhy a opatření, jak Židy izolovat, zahnat do ghatt, přesídlit a částečně nechat zemřít hladem a na následky nemoci. Instrukce, jež se na tom podílely, byly na sobě nezávislé, nekoordinované a mnohdy spolu soupeřily.

20. ledna 1942 svolal velitel bezpečnostní policie a bezpečnostní služby (dále jen SD) SS-obergruppenführer

⁶⁸ Aly, Götz. „Konečné řešení“ Přesun národů a vyhlazení evropských Židů. Praha: Argo, 2006. Str. 9.

⁶⁹ Messadié, Gerald. Obecné dějiny antisemitismu. Praha: Práh, 2000. Str. 295.

⁷⁰ Sadek, V.; Šedinová, J. a kol. Židé. Dějiny a kultura. Praha: Židovské muzeum v Praze, 1997. Str. 55.

⁷¹ Messadié, Gerald. Obecné dějiny antisemitismu. Praha: Práh, 2000. Str. 295.

Reinhard Heydrich do úřadovny komise Mezinárodní kriminální policie Am Grossen Wannsee na předměstí Berlína poradu na téma „konečné řešení evropské židovské otázky“ (Endlösung der Judenfrage).⁷²

Konference ve Wannsee sama nepředstavovala žádný přelom v průběhu konečného řešení, ani na ní nebylo rozhodnuto o vyvraždění evropských Židů, to již dávno probíhalo. Konference ve Wannsee měla dát pouze oficiální souhlas s už dříve uplatňovanou politikou. Muži shromáždění kolem stolu ve Wannsee představovali jakýsi kabinet ad hoc, který poprvé v době války projednával kolektivně židovskou politiku.⁷³ Cílem konference bylo, aby zasedly všechny zainteresované centrální instance a zkoordinovaly svou činnost.

Na vůdcův pokyn a z pověření říšského maršála Hermanna Göringa předsedal konferenci Heydrich. Dále se jí účastnily vysocí úředníci významných ministerstev a úřadů, jejichž spolupráce byla předpokladem úspěšného provedení konečného řešení - tedy genocidy evropských Židů:

Župní vedoucí dr. Mayer a vedoucí říšského úřadu dr.

Leibbrandt - Říšské ministerstvo pro obsazená území na Východě

Státní tajemník dr. Stuckart - Říšské ministerstvo vnitra

Státní tajemník Neumann - Pověřenec pro čtyřletý plán

Státní tajemník dr. Freisler - Říšské ministerstvo spravedlnosti

Státní tajemník dr. Bühler - Úřad generálního guvernéra

Státní podtajemník Luther - Ministerstvo zahraničí

SS oberführer Klopfer - Kancelář strany (NSDAP)

Ministerský ředitel Kritzinger - Říšské kancléřství

SS gruppenführer Hofmann - Hlavní úřad pro otázky rasy a osidlování

⁷² Messadié, Gerald. Obecné dějiny antisemitismu. Praha: Práh, 2000. Str. 297.

⁷³ Breitman, Richard. Architekt „konečného řešení“ Himmler a vyvraždění evropských Židů. Praha: Argo, 2004. Str. 247.

SS gruppenführer Müller - Hlavní úřad pro bezpečnost říše
SS obersturmbannführer Eichmann - Hlavní úřad pro bezpečnost říše

SS oberführer dr. Schöngarth, velitel bezpečnostní policie a SD v generálním gouvernementu - Bezpečnostní policie a SD
SS sturmbannführer dr. Lange, velitel bezpečnostní policie a SD pro generální kraj Lotyšsko, jako zástupce velitele bezpečnostní policie a SD pro říšský komisariát východních zemí - Bezpečnostní policie a SD

Na úvod bylo řečeno, že hlavní vypracování konečného řešení židovské otázky bez ohledu na zeměpisné hranice by mělo zůstat soustředěno v rukou říšského vůdce SS a velitele bezpečnostní policie a SD. Heydrich shrnul zatímní výsledky boje vedeného proti Židům.

Nejprve byli Židé vytlačeni z jednotlivých oblastí života německého národa, poté i z životního prostoru německého národa.

Zatím se jako jediná možnost řešení uplatňovalo ve zvýšené míře vystěhovávání Židů z území říše. Z příkazu říšského maršála byla zřízena v lednu 1939 říšská ústředna pro židovské vystěhovalectví, jejímž vedením byl pověřen velitel bezpečnostní policie a SD. Měla zejména za úkol učinit opatření k přípravě zesíleného vystěhování Židů, řídit proud vystěhovalectví a jednotlivé případy uspišit. Cílem bylo vyčistit legálním způsobem německý životní prostor od Židů. Toto řešení však přinášelo četné nevýhody, se kterými se bylo nutné prozatím smířit. Problémy souvisejícími s vystěhováváním se musely zabývat nejen úřady německé, ale i úřady cílových zemí. Snahu o vystěhování Židů ztěžoval nedostatek míst na lodích, neustálé zostřování omezení přistěhovalectví anebo jeho zastavení, zahraniční vlády zvyšovaly předepsané částky peněz, kterými se museli přijíždějící prokazovat. Přes tyto obtíže se od převzetí moci

až do rozhodného dne 31. října 1941 vystěhovalo vcelku asi 537 000 Židů.

Vystěhování financovali Židé, případně židovské politické organizace samy. Postupovalo se podle zásady, že zámožní Židé musí financovat vystěhování nemajetných Židů. Předepisovala se podle jmění odstupňovaná příslušná dávka nebo vystěhovalecký poplatek, kterého se použilo ke krytí finančních nákladů na vystěhování nemajetných Židů. Kromě nákladů v říšských markách bylo zapotřebí deviz na částky, kterými se museli přistěhovalci vykazovat. Aby se ušetřila německá zásoba deviz, přiměly domácí židovské organizace židovské finanční instituce v zahraničí, aby se staraly o obstarání potřebných devizových částek. Tak poskytli zahraniční Židé až do 30. října 1941 jako dar celkem asi 9 500 000 dolarů.

Mezitím Hitler zakázal vystěhování Židů, protože to bylo za války příliš nebezpečné a navíc se vyskytly nové možnosti na východě. Po příslušném předběžném schválení vůdcem nahradila vystěhování evakuace Židů na východ. Tyto akce se sice považovaly za nouzové řešení, ale také sloužily pro získání praktických zkušeností, které měly mít velký význam pro konečné řešení židovské otázky v budoucnosti.

Do konečného řešení židovské otázky mělo být zahrnuto 11 miliónů Židů žijících v evropských zemích. U zahraničních států šlo pouze o Židy podle vyznání, protože tam ještě neexistovalo označení Židů podle rasových zásad. Očekávaly se určité těžkosti vzhledem k všeobecnému postoji a pojetí, zvláště v Maďarsku a Rumunsku. Například v Rumunsku bylo stále možné, aby si Žid opatřil za peníze příslušné dokumenty, které mu úředně potvrzovaly cizí státní příslušnost. I v severských zemích se počítalo s těžkostmi, a tak vzhledem k nepatrnému počtu Židů se rozhodlo ponechat tyto země zatím ještě stranou. Naproti tomu se neočekávali problémy v jihovýchodní a západní Evropě.

Židé měli být evakuováni na východ a tam nasazeni na práci. Práceschopní muži by pracovali na výstavbě silnic. Předpokládalo se, že většina by tak odpadla přirozeným způsobem. Co se mělo stát s těmi, kteří se nehodili k nucené práci, Heydrich zjevně nevysvětlil. Ti, co by přežili pracovní nasazení, by byli těmi nejhouževnatějšími živly a na svobodě by se stali zárodečnými buňkami obrody židovstva. Bylo tedy třeba s nimi příslušně naložit. Židy starší 65 let nemělo smysl evakuovat, proto byl pro ně vyhrazen například Terezín jako ghetto pro staré. Dále byla tato starobní ghetta určena pro Židy s těžkými válečnými zraněními a Židy s válečnými vyznamenáními (železný kříž I. třídy).

Při praktickém provádění konečného řešení se z důvodů bytových a jiných sociálně politických potřeb upřednostňovalo území říše včetně Protektorátu Čechy a Morava. Předpokládalo se, že počátek jednotlivých větších evakuačních akcí bude do značné míry záviset na vývoji vojenské situace.

Základem celé akce, která měla vyřešit židovskou otázku, měly být v jistém smyslu norimberské zákony, přitom předpokladem pro definitivní řešení otázky bylo také vyřešení otázek smíšených manželství míšenců.

Míšenci 1. stupně (poloviční Židé s dvěma židovskými prarodiči) byli postaveni na roveň Židům. S výjimkami těch, kteří uzavřeli manželství s osobami německé krve, z něhož vzešly děti, a těch, kteří měli ještě povoleno pracovat, přičemž tato výjimka podléhala přezkumu. Míšenec 1. stupně, který byl vyňat z evakuace, měl být sterilizován, aby se zabránilo jakémukoliv potomstvu a odstranil se tím míšenecký problém jednou pro vždy. Sterilizace byla sice dobrovolná, ale pro další pobyt v říši nezbytná. Sterilizovaný míšenec byl v budoucnu osvobozen od všech omezujících ustanovení, kterým dosud podléhal.

Míšenci 2. stupně (čtvrtinová Židé s jedním židovským prarodičem) se zásadně počítali k osobám německé krve, pokud

nepocházeli z bastardního manželství (obě strany míšenci) nebo neměli rasově zvláště nepříznivý vzhled, z kterého se dalo soudit, že už svým zevnějškem patří k Židům. Překážkou byl také zvláště špatný policejní a politický posudek, z kterého vyplývalo, že se cítí Židy a jako Židé se chovají. Žil-li míšenec 2. stupně v manželství s příslušníkem německé krve, neměly se v takových případech činit výjimky.

U manželství mezi plnými Židy a příslušníky německé krve se muselo případ od případu rozhodnout, zda bude židovská strana evakuována nebo zda bude vzhledem k působení takového opatření na příbuzné tohoto smíšeného manželství německé krve převezena do ghetta pro staré. Totéž platilo pro bezdětná manželství mezi míšenci 1. stupně a příslušníky německé krve. Pokud se v takovém manželství narodily děti, jednalo se o míšence 2. stupně. Pokud byly tyto děti postaveny na roveň Židům, evakovaly je spolu s míšencem 1. stupně. Pokud byly tyto děti postaveny na roveň příslušníkům německé krve (normální případy), měly být z evakuace vyňaty. Tím se z evakuace vyjímal i míšenec 1. stupně.

Pro manželství mezi míšenci 1. stupně nebo míšenci 2. stupně a Židy platilo, že všichni včetně dětí jsou Židé a budou evakuováni nebo posláni do ghetta pro staré. Totéž u manželství mezi míšenci 1. stupně a míšenci 2. stupně.

Řešení otázky smíšených manželství a míšenců se zdála složitá a očekávalo se nekonečně mnoho administrativní práce. Padly například radikální návrhy násilné sterilizaci nebo umožnit zákonodárci rozloučit manželství. Aby evakuace Židů neohrozila hospodářský život, měli být Židé pracující ve válečně důležitých podnicích nejprve nahrazeni a až poté evakuováni.

Asi po devadesáti minutách byla konference ukončena s tím, že spleť problémy židovských míšenců budou ještě projednány později. K základní politice vyhlazení židovské rasy v celé Evropě nebyly námitky. Z oficiálního zápisu

z konference později Heydrich některé pasáže vyškrtl, například diskuzi o přesných metodách zabíjení Židů.⁷⁴

Adolf Eichmann, který měl předtím na starosti židovskou emigraci, předložil na schůzce seznam, který sestavil. Byli na něm Židé v celé Evropě, v jedné zemi po druhé, jejichž zatčení a deportace se měly stát prvořadým úkolem nacistů. V Německu bylo těch Židů 131 800. Židé ze seznamu byli v letech 1942 a 1943 systematicky vyhledáni a deportováni. Z německých Židů ze seznamu válku přežilo necelých 10 000.⁷⁵

Během konference se rozhodlo o novém významu pojmu práce ve vztahu k Židům. Židovská práce na území ovládaném nacistickým Německem znamenala zničení a stala se přinejmenším částečně synonymem vraždy. Fenomén židovské práce byl triumfem politiky a ideologie nad ekonomickými zájmy nejenom proto, že Němci vyvraždili nenahraditelné dělníky, ale také v mnohem hlubším smyslu, neboť v případě, že by nebyli vyvražděni, měli by Němci vzhledem k povaze jejich rasového antisemitismu obrovské problémy, jestliže by chtěli Židy v ekonomice zaměstnat racionálně. Slova a činy Heydricha, Himmlera a bezpočtu dalších odhalují skutečný vztah mezi prací Židů a smrtí Židů v Německu. Zabíjet Židy bylo důležitější než je nechat pracovat. Tato práce uvedla do pohybu bytosti, které Němci beztak už odsoudili k smrti, sociálně mrtvé bytosti, jimž ještě na krátký čas propůjčili sociálně mrtvý život. Ve své podstatě neměla židovská práce s prací v běžném slova smyslu vůbec nic společného. Byla to podmíněná forma smrti - jinými slovy smrt sama.⁷⁶

⁷⁴ Breitman, Richard. Architekt „konečného řešení“ Himmler a vyvraždění evropských Židů. Praha: Argo, 2004. Str. 249-264.

⁷⁵ Gilbert, Martin. Křišťálová noc. Praha: Jiří Buchal - BB/Art, 2007. Str. 197-207.

⁷⁶ Goldhagen, Daniel, Jonah. Hitlerovi ochotní katani: Obyčejní Němci a holocaust. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Str. 322.

6. Závěr

Ve své diplomové práci věnované rasistickému zákonodárství nacistického Německa jsem se pokusila nastínit zejména historické okolnosti vzniku rasistických zákonů. Jednotlivé události jsou řazeny chronologicky a u každého období se zmiňuji o příslušných právních předpisech. Podrobněji jsem se zabývala převzetím moci Adolfem Hitlerem a jeho stranou, které znamenalo násilnou přeměnu Německa ze státoprávní demokracie v rasistickou a militaristickou diktaturu. Zvláštní pozornost jsem věnovala dvěma norimberským zákonům, které mimo jiné rozčlenily obyvatelstvo podle rasistických zásad, a dalším dvěma zákonům, kterými nacisté chtěli zamezit dědičnému zatížení. I tyto zákony by se dle významu a obsahu daly přiřadit k tzv. norimberským zákonům. Pak jsem samozřejmě nemohla opomenout celonárodní protižidovský pogrom z listopadu 1938. Tato událost se stala předzvěstí holocaustu, který později následoval. Práci uzavírá popis konference ve Wansee, kde došlo ke koordinaci všech institucí provádějících „konečné řešení židovské otázky“.

Během trvání nacistického režimu bylo vydáno asi 2000 protižidovských zákonů a nařízení. Pro nacistické právo bylo příznačné mít na každou drobnost právní předpis. Všechny tyto zákony a nařízení však spojovala snaha vytěsnit Židy z hospodářského a kulturního života. Postupně jim bylo zamezeno vydělávat si na živobytí, vzdělávat se, bylo jim zakazováno navštěvovat výstavy, kina, divadla a další kulturní akce. Na příkladu nacistického Německa se názorně ukazuje, že co je legální, nemusí být vždy legitimní. Nacisté definovali právo jako to, co prospívá německému národu, a za bezprávi považovali to, co mu škodí.

Původně jsem jednu z kapitol chtěla věnovat osobám, které stály u zrodu jednotlivých zákonů. Bohužel jsem nenašla dostatek pramenů, abych mohla konkrétní osoby označit. V knize Martina Gilberta „Norimberský deník“ je za strůjce norimberských zákonů označen Wilhelm Frick. Jako právník a ministr vnitra mohl stát i za dalšími rasistickými zákony, což také odpovídá níže uvedenému úryvku z Frickova rozsudku: „... Frick jako zuřivý nacista odpovídá ve značné míře za to, že se německý lid dostal zcela do moci NSDAP... Četnými zákony, které vypracoval, podepsal a prováděl, byly likvidovány všechny opoziční strany a připravena půda pro to, aby gestapo a jeho koncentrační tábory mohly likvidovat každý individuální odpor. Je do značné míry odpovědný za zákonodárství zaměřené k potlačení odborů, církve a židů. Tento úkol prováděl nemilosrdně a účinně... Jako zuřivý antisemita stále vypracovával, podpisoval a prováděl četné zákony, podle nichž měli být odstraněni židé z německého společenského a hospodářského života. Jeho činnost vytvořila základ pro norimberské zákony a Frick se aktivně účastnil jejich provádění... Bylo mu známo, že duševně choří, nemocní a staří lidé - zbyteční jedlíci - byli systematicky usmrcováni. Byly mu podány stížnosti na tyto vraždy, avšak Frick neudělal proti nim nic...”

Na druhou stranu ani dnes není návrh zákona záležitostí jedné osoby. Podle výnosu říšského kancléře ze dne 13. října 1936 se pravidelně účastnila zákonodárných prací Akademie pro německé právo, jejímž předsedou byl zvláště jmenovaný říšský ministr - říšský právní vůdce. Jmenoval ho říšský kancléř výnosem ze dne 19. prosince 1934. Jednotlivým ministrům však uděloval detailní pokyny říšský kancléř jako vůdce říšské vlády.⁷⁷ Takže s přihlédnutím k vůdcovskému principu je více než jasné, že zákonodárství bylo plně v rukou Vůdce.

⁷⁷ Mandl, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Str. 21-23.

Ministerstva, vláda, země ani správní soudy neměly moc zvrátit jeho příkaz. Poté, co Hitler sám prodloužil tzv. zmocňovací zákon, nemusely již jeho příkazy a pokyny požívat jakékoliv formy a mohly být vydávány dle jeho libosti.⁷⁸

Napadá mě ještě jedna otázka a to, zda by se podobná situace mohla opakovat v dnešní době. Rasismus je ve společnosti stále velmi citlivým tématem. Podle psychologů se rasistické myšlení často objevuje u neúspěšných jedinců a souvisí s jejich frustrací, růstem nejistoty, ekonomickým úpadkem a dalšími faktory. V současnosti je rasismus jednou z elementárních složek neonacismu, neofašismu i dalších extrémistických hnutí. Já se ale domnívám, že svým způsobem má každý člověk v sobě určité předsudky vůči jiným rasám. Co když by se zde třeba objevil další demagog, který by se snažil, aby z předsudků vzklíčila vražedná nenávisť? Čím jsme tedy chráněni? Tak asi jako každý právní stát ústavními zákony, jež chrání základy demokracie. A pokud by snad selhaly vnitrostátní zákony, jsou tu ještě mezinárodní organizace a jejich úmluvy. Zejména OSN přijala řadu dokumentů proti rasismu.

Například Všeobecná deklarace lidských práv, vyhlášená Valným shromážděním Spojených národů dne 10. prosince 1948, v čl. 2 stanovila, že každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarací, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení. Podle čl. 16 mají muži a ženy, jakmile dosáhli plnoletosti, právo, bez jakéhokoli omezení z důvodů příslušnosti rasové, národnostní nebo náboženské, uzavřít sňatek a založit rodinu. Pokud jde o manželství, mají za jeho trvání i při jeho rozvázání stejná práva.

⁷⁸ Tauchen, Jaromír. Prosazení vůdcovského principu ve státním aparátu Třetí říše. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, vol.15, 2, ISSN 1210-9126, 2007. Str. 159-164.

Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia zavazuje smluvní strany, aby zabráňovaly a trestaly genocidium, ať spáchané v míru nebo za války. Genocidiem se rozumí taxativně uvedené činy, spáchané v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou.

Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (New York, 1965), která tedy kromě rasové diskriminace odsuzuje rasovou segregaci a apartheid, veškerou propagandu a všechny organizace, které jsou založeny na myšlenkách nebo teoriích o nadřazenosti jedné rasy nebo skupiny osob jedné barvy pleti nebo etnického původu atd.

Deklarace UNESCO o rase a rasových předsudcích (Paříž, 1967). V této deklaraci se mimo jiné říká, že lidstvo je jednotného původu, neexistují méněcenné rasy, v každé rase se nachází jedinci nadanější a méně nadaní, neexistují divoši, pouze rozličné lidské kultury, odlišné vlastnosti lidí jsou výslednicí sociálních, genetických a geografických činitelů životního prostředí, rozdíly mezi rasami nejsou větší než rozdíly mezi jednotlivci téže rasy.

Lze tedy předpokládat, že téma rasismu bude stále součástí mnoha diskusí, ale i konkrétních opatření, respektive politik, které budou vystupovat proti rasistickému chování a násilí. V tomto případě snad nedopustíme, aby se historie opakovala...

7. Seznam použité literatury a pramenů

Knihy:

ADAMOVÁ, K.; KŘÍŽKOVSKÝ, L. a kol. Politologický slovník. Praha: C.H.Beck, 2001.

ALY, Gótz. „Konečné řešení“. Přesun národů a vyhlazení evropských Židů. Praha: Argo, 2006.

BALÍK, Stanislav a kol. Texty ke studiu obecných dějin státu a práva III. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.

BEDŮRFTIG, Friedemann. Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933 - 1945. Praha: Prostor, 2004.

BEYER, Rudolf. Norimberské zákony z 15. září 1935. Praha: Nakladatelství „Atlas“, spol. s r.o., 1939.

BREITMAN, Richard. Architekt „konečného řešení“ Himmler a vyvraždění evropských Židů. Praha: Argo, 2004.

BROSZAT, Martin. Uchopení moci. Vzestup NSDAP a zničení Výmarské republiky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.

ČERNÝ, Václav. Rasismus, jeho základy a vývoj. Olomouc: Votobia, 1995.

FREDRICKSON, George, M. Rasismus: Stručná historie. Praha: Jiří Buchal - BB/Art, 2003.

GILBERT, G. M. Norimberský deník. Mladá fronta, 1981.

GILBERT, Martin. Křišťálová noc. Praha: Jiří Buchal - BB/Art, 2007.

GOODRICK-CLARKE, Nicholas. Okultní kořeny nacismu. Praha: Votobia, 1998.

GOLDHAGEN, Daniel, Jonah. Hitlerovi ochotní katani. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997.

HEYWOOD, A. Politické ideologie. Praha: Victoria publishing, 1994.

HITLER, Adolf. Můj boj. Otakar II., 2000.

HOFER, Walter. Der Nationalsozialismus Dokumente 1933-1945. Frankfurt am Main: Fischer, 1957.

MESSADIÉ, Gerald. Obecné dějiny antisemitismu. Praha: Práh, 2000.

MANDL, Vladimír. Právní soustava německé říše. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939.

RÓDER, Thomas.; KUBILLUS, Volker. Muži za Hitlerem. Architekti hrůzy. Olomouc: Votobia, 2000.

SADEK, V.; ŠEDINOVÁ, J. a kol. Židé. Dějiny a kultura. Praha: Židovské muzeum v Praze, 1997.

WETTE, Wolfram. Wehrmacht. Praha: Argo, 2006.

Články:

Tauchen, Jaromír. Právní postavení úřednictva ve Třetí říši. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, vol.15, 3, ISSN 1210-9126, 2007.

Tauchen, Jaromír. Prosazení vůdcovského principu ve státním aparátu Třetí říše. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, vol.15, 2, ISSN 1210-9126, 2007.

8. Resumé

Das Thema meiner Diplomarbeit ist Rassistische Gesetzgebung nationalsozialistischen Deutschlands. Für mich war das Thema sehr interessant. Meiner Meinung nach ist diese Phase der deutsche Historie sehr wichtig, weil sie eine Belehrung und ein Warnung uns gibt.

Insgesamt wurden im NS-Regime etwa 2.000 anti-jüdische Gesetze oder Ergänzungsverordnungen erlassen. Die Nationalsozialisten hatten für jede Kleinigkeit eine juristische Vorschrift, aber alle Vorschriften hatten den gemeinsamen Zweck. Nationalsozialistische Politik zielte von Anfang an auf die rasche Ausgrenzung der Juden aus allen Gesellschafts- und Lebensbereichen im Deutschen Reich.

Meine Arbeit teilte ich in acht Grundkapitel ein. Im ersten Kapitel widme ich den Grundbegriffen Rassismus und Antisemitismus, Rassentheorien und Führerprinzip, weil diese ein grundlegendes Element nationalsozialistischer Weltanschauung bildeten.

Im zweiten Kapitel beschreibe ich die Situation in Deutschland nach dem Ende des Ersten Weltkriegs, die Machtübernahme der Nationalsozialisten und die ersten anti-jüdischen Massnahmen.

Die wichtigsten Gesetze findet man im dritten Kapitel. Es handelt sich um das Reichsbürgergesetz und das Gesetz zum Schutze des deutschen Blutes und der deutschen Ehre, die die jüdischen Mitbürger zu Menschen minderen Rechts stempelten, und um zwei Gesetze gegen erbliche Belastung.

Das vierte Kapitel enthält die Erklärung des Pogroms vom 9. zum 10. November 1938, auch Kristallnacht genannt. Diesen Pogrom folgte eine Fülle anti-jüdischer Massnahmen, mit denen die Juden endgültig jeglicher Existenzgrundlage beraubt wurden. Zum Beispiel konnten Juden keine Bibliotheken,

Kinos, Theatern, Museen und Schwimmbädern besuchen. Ihnen wurde der Betrieb von Einzelhandelsgeschäften und Handwerksbetrieben sowie das Feilbieten von Waren aller Art verboten.

Im fünften Kapitel schreibe ich über „Wannsee-Konferenz“ vom Januar 1942. Thema dieser Konferenz war die Koordinierung der Zusammenarbeit aller an der „Endlösung der Judenfrage“ beteiligten Dienststellen.

Anglický překlad názvu diplomové práce:

The racist legislation of Nazi Germany

Klíčová slova:

Norimberské zákony - Nuremberg statutes